Semester – I

PAPER-V (a) (EDN-05)

Method I / II - Pedagogy of Telugu

Theory **Credit: 4 +1**

Internal Assessment: 30 Marks
External Assessment: 70 Marks **Total marks: 100**

I. భాష – ఆవశ్యకత – స్వభావం – సమాజం – ప్రయోజనాలు :

- భాష యొక్క ఆవశ్యకత – భాష స్వభావం – భాషోత్పత్తి – ధ్వనులు ధ్వని ఉత్పత్తి స్థానాలు – మానవ భాష – జంతువులభావ తేడాలు – భాషా ప్రయోజనాలు – భాషా నిర్మాణం – ప్రపంచ భాషల వర్గీకరణ – భాష, గుర్తింపు – భాష ఒక మాధ్యమం – విషయం – భాష మరియు లిపి – త్రిభాషా సూత్రం, భాష మరియు సమాజం, సమాజంలోని వివిధ వర్గాలు భాష, భాష – నాగరికత – సంస్కృతి, భాష మరియు అస్తిత్వం, – బహుభాషలు / బహుభాషిత్వం.

II. తెలుగు భాష తీరు తెన్నులు ఇతర భాషల ప్రభావం :

- స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వపు తెలుగు భాష, స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో తెలుగు భాష, నిత్య వ్యవహారంలో తెలుగు భాష – శాసన భాష – గ్రాంధిక భాష – వ్యవహారిక భాష – మాండలికాలు – ప్రామాణిక భాష Vs వ్యవహారిక భాష – తెలుగు భాష – సంస్కృతం, తెలుగు – ఉర్దు, తెలుగు – ఆంగ్లం తెలుగు – పారసీ, కన్నడం ఇతర భాషలు, భాషోద్యమం – తెలుగు భాష ప్రస్తుత పరిస్థితి. యునెస్కో అధ్యయనం, ప్రసార మాధ్యమాల్లో తెలుగు భాష – భాషా పరిరక్షణ చేపట్టాల్సిన చర్యలు – పరిసరాల్లోని భాషలు – పాఠశాలల్లో భాష – పాఠశాలేతర వ్యవహారాల్లో భాష – పాఠ్యాంశంగా భాష – మాతృభాష – మాధ్యమభాష – ప్రాధాన్యతలు – పరిమితులు – బహుభాష, విభిన్న సంస్కృతుల తరగతిలో తెలుగు భాష.

III. తెలుగు సాహిత్య అధ్యయనం ఆవశ్యకత ప్రయోజనాలు :

- తెలుగు సాహిత్యం – ప్రాచీన, ఆధునిక ప్రక్రియలు.
- తెలంగాణ సాహిత్యం – బాల సాహిత్యం మొ॥ వాటి అధ్యయనం ఆవశ్యకత ప్రయోజనాలు, కవులు, రచయితలు, శైలులు.
- ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి ప్రాచీన సాహిత్య అధ్యయనం ఆధారంగా ఈ యూనిట్ వ్రాయాలి.

IV. పిల్లలు – భాష :

- పిల్లలు భాషను ఎలా నేర్చుకొంటారు. పిల్లలకున్న భాషా సామర్థ్యం – పిల్లలు నేర్చుకోవటం గురించి అపోహలు వాస్తవాలు పిల్లలు భాషానియమాలను గ్రహించే తీరు – తాత్త్విక, మనోవైజ్ఞానిక, సామాజిక దృక్పథాలు, భాష – ఆలోచన, భాషాజ్ఞాన నిర్మాణం, భాష – అభివ్యక్తి, సృజనాత్మకత – ఉపాధ్యాయుల పాత్ర.

V. తెలుగు భాష బోధనోద్దేశాలు, సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు :

- పాఠశాల విద్యలో తెలుగును ఒక ముఖ్యమైన విషయంగా ఎందుకు నేర్చుకోవాలి.
- ప్రాథమిక స్థాయి బోధనోద్దేశాలు – మాధ్యమిక / ఎలిమెంటరీ స్థాయి బోధనోద్దేశాలు ఉన్నత స్థాయి బోధనోద్దేశాలు.
- భాషా బోధన ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు / విద్యాసామర్థ్యాలు.
- సామర్థ్యాల వారీగా వ్యూహాలు – వినడము అర్థం చేసుకోవడము ప్రతిస్పందించడము – ధారాళంగా చదవడం అర్థం చేసుకోవడం.
- ఆలోచించి ఆత్మవిశ్వాసంతో మాట్లాడడం – స్వీయరచన.
- సృజనాత్మక వ్యక్తీకరణ – పదజాల వినియోగం – ప్రశంస – భాషాంశాలు.

ఆచరణాతలప్ష్మక కృత్యాలు - నివేదికలు (Practicum)

PART - A

1) 3 సంవత్సరాల పిల్లలు మాట్లాడే కొన్ని వాక్యాలను సేకరించండి. వాటిని రాయండి. వీటిలో ఇమిడియున్న వ్యాకరణ సూత్రాలు వివరించండి – వీటిని పిల్లలు ఎలా గ్రహించారు విశ్లేషించండి.

2) టి.వి. / ఎఫ్.ఎమ్. రేడియో చానెల్స్‌లోని యాంకర్‌లు లేదా జాకీలు మాట్లాడే భాషను పరిశీలించండి.

వ్యావహారిక భాషకు – వీనికి మధ్య గల సామ్యభేదాలు విశ్లేషించండి. వీటి వలన చోటుచేసుకొనబోయే పరిణామాలను ఊహించండి. భాషోపాధ్యాయులుగా మనము చేపట్టవలసిన చర్యలు తెల్పండి.

3) తెలంగాణా రాష్ట్రములోని ప్రముఖ కవులు / రచయితల్లా మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసిన వారెవరు? వారి ఒక రచనను చదివి దానిపై నివేదికను వ్రాయండి.

4) 2 1/2 సంవత్సరాల నుండి 3 సంవత్సరాల పిల్లలు మాట్లాడే తీరును పరిశీలించండి. వారు మాట్లాడే పదాలు / వాక్యాలు నమోదుచేయండి.

వీటిలో మిమ్మల్ని ఆశ్చర్యానికి గురిచేసిన అంశాలేమున్నాయి.

పిల్లలు వాడే పదజాలాన్ని వారు ఎలా గ్రహించి ఉంటారు? దీని ఆధారంగా ఒక నివేదికను తయారుచేయండి.

5) 6 నుండి 10వ తరగతి పాఠ్యపుస్తకాలలో పదేని ఒక దానిని ఎంపిక చేసుకొని దీనితో సాధించవలసిన సామర్థ్యాలను చదవండి. వ్రాయండి. ఏదైనా ఒక సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించటానికి పాఠాల వారీగా ఇచ్చిన అభ్యాసకృత్యాలు రాయండి. వాని స్వభావాన్ని తెల్పండి. వీటిని తరగతి గదిలో ఉపాధ్యాయులు ఎట్లు నిర్వహిస్తున్నారో పరిశీలించి నివేదిక వ్రాయండి.

PART - B

1) 6 నుంచి 10వ తరగతి వరకు ఏదైనా ఒక తరగతికి వెళ్ళి అక్కడ భాషోపాధ్యాయుడు తెలుగును బోధించే విధానాన్ని పరిశీలించండి. ఇది భాషా బోధన ఉద్దేశ్యాలకు అనుగుణంగా ఉన్నదా లేదా విశ్లేషించండి.

2) నూతన తెలుగు వాచకాలలో ఏదేని ఒక తెలుగు వాచకాన్ని ఎంపిక చేసుకోండి. గతంలోని పాఠ్యపుస్తకాలకు దీనికి గల తేడాను రాయండి. ఈ నూతన వాచకాలకు సంబంధించిన కీలక సూత్రాలను తెల్పుతూ ఉదాహరణలతో వివరించండి.

3) 6 నుంచి 10వ తరగతి వరకు తెలుగు వాచకాలను పరిశీలించండి. ఏయే ప్రక్రియలు ఉన్నాయి. ప్రక్రియల వారీగా పాఠాల పేర్లను వ్రాయండి. ఏదైనా ఒక ప్రక్రియకు సంబంధించిన పాఠాన్ని ఎంపికచేసుకొని దీనిని బోధించే వ్యూహాలను రాయండి.

4) ఏదైనా ఒక పాఠానికి పాఠ్యప్రణాళికను, ప్రతిపీరియడ్‌కు సంబంధించిన పీరియడ్ ప్రణాళికను వ్రాసి ప్రదర్శించండి.

5) మీ సమీపములోని ఒక పాఠశాల కాంప్లెక్స్‌కు వెళ్లండి. అక్కడ భాషోపాధ్యాయులకు సంబంధించిన కార్యకలాపాలను పరిశీలించండి. ఇది ఎంత వరకు భాషోపాధ్యాయులకు ఉపయోగపడుతుందో నివేదిక వ్రాసి ప్రదర్శించండి.

6) భాషా సామార్థ్యాల వారీగా నమూనా ప్రశ్నలను తయారుచేయండి. ఏదైనా ఒక తరగతికి బ్లూప్రింట్ ఆధారంగా ప్రశ్నాపత్రం రూపొందించి ప్రదర్శించండి.

ఉపాధ్యాయ విద్య - తెలుగు - బోధన వ్యూహాలు (Mode of Transantion)

1) ఉపన్యాసము - చర్చ

2) Power Point Presentation - చర్చ

3) జట్టు పనులు - ప్రదర్శన - చర్చ

4) సెమినార్

5) కార్యశాలలు (Workshops)

6) పుస్తక పఠనం - నివేదిక సమర్పణ

7) సమీక్ష - ప్రదర్శన

8) జట్టు బోధన (Group Teaching)

9) ప్రశ్నోత్తర పద్ధతి

10) మేథోమథనము - మొ॥వి.

11) ICT ఆధారిత బోధన

సి. ప్రచురణ సంస్థల పేర్లు

క్ర.సం.	సంస్థపేరు	వెబ్‌సైట్ పేరు
1.	విజయవాణి పబ్లికేషన్స్, చిత్తూర్ డిస్ట్రిక్ట్, హైదరాబాద్	
2.	ఎమెస్కో పబ్లికేషన్స్, హైదరాబాద్	
3.	విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాద్	
4.	ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్, హైదరాబాద్	
5.	అన్వేషి (తూడిసి బుక్స్) – టేల్స్ ఫ్రమ్ ది మార్జిన్స్ ఏ సీరిస్ ఆఫ్ 8 బుక్స్)	http://www.anveshi.org/content/view/172/99
6.	భారత్ జ్ఞాన్ విజ్ఞాన్ సమితి (బిజివియస్)	www.bgws.org
7.	సెంటర్ ఫర్ లర్నింగ్ రిసోర్సెస్	www.clirindia.net/materials/childrenbooks.html
8.	చందమామ ఇండియా	www.chandamama.com
9.	చిల్డ్రన్ బుక్‌ట్రస్ట్	www.childrenbooktrust.com
10.	ఏకలవ్య	http://eklavya.in
11.	ఇండియా బుక్ హౌస్	www.ibhworld.com
12.	జన్‌చేతన	http://janchetnaa.blogspot.com
13.	కరాడి టేల్స్ కంపెనీ	www.karaditales.com
14.	కథ, న్యూఢిల్లీ	www.katha.org
15.	మెక్‌మిలన్ పబ్లిషర్స్	http://international.macmillan.com
16.	నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్	www.nbtindia.org.in
17.	నేషనల్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషనల్ రీసర్చ్ అండ్ ట్రైనింగ్	www.ncert.nic.in
18.	నవనీత్ ప్రకాశన్ కేంద్ర, అహ్మదాబాద్, గుజరాత్	–
19.	పిసియమ్ చిల్డ్రన్స్ మాగజైన్	www.pcmmagazine.com
20.	ప్రథమ్ బుక్స్	www.prathambooks.org
21.	పుస్తక్ మహల్	www.pustakmahal.com
22.	రూమ్ టు రీడ్	www.roomtoread.org
23.	ద లర్నింగ్ ట్రీ స్టోర్	http://www.tltree.com
24.	తులిక బుక్స్	www.tulikabooks.com

పరామర్శ గ్రంథాలు

1.	Kadambinisharma & Tripat Teteja	:	Teachingof Language and linguisties commonwealth publishers.
2.	U. K. Singh & K N. Sudarshan	:	Language Education D.P.H. Publishar
3.	Dr. Santhosa Areekkuzhigil	:	Instructional Approaches Neelkamal Publication (HW)
4.	Santhosh Sharma	:	Constructional Approach to Teaching & Learning NCERT - 2006.
5.	NCERT	:	Teaching Reading a Challenge
6.	డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి	:	తెలుగుబోధన పద్ధతులు – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
7.	డా॥ శివరత్నం డా॥ సాంబమూర్తి	:	తెలుగు బోధన పద్ధతులు (Bord) తెలుగు అకాడమీ
8.	Cameron, L (2001)	:	Teaching Languages to young learners
9.	NCERT	:	Natinoal Curriculam Frame Work (2005)
10.	NCERT	:	Language Teaching Position Papers
11.	SCERT (AP)	:	State ___________ Frame Work (2011)
12.	SCERT (AP)	:	Language Teaching Position Paper (2011)
13.	Butler A and Turbill J (1984)	:	Towards Reading - Writing in class room corewell - unversity - Newyork
14.	_________ Girl (1994)	:	Teaching writing - Ma_______
15.	డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి	:	భాష ఆధునిక దృక్పథం – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
16.	డా॥ భద్రిరాజుకృష్ణమూర్తి	:	భాష – సమాజం – సంస్కృతి – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
17.	డా॥ డి.యస్.సుబ్రహ్మణ్యం	:	ఆధునిక భాషా శాస్త్ర సిద్ధాంతాలు – తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
18.	Noam _________	:	_____________ structure
19.	Aitchinson	:	Teach your self linguisties
20.	చేకూరి రామారావు	:	తెలుగు వాక్యం : తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
21.	డా॥ డి.చంద్రశేఖర రెడ్డి	:	పిల్లలభాష – మీడియాహౌజ్
22.	డా॥ బి.సాంబమూర్తి	:	విద్యా మూల్యాంకనం – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
23.	డా॥ డి.చంద్రశేఖర రెడ్డి	:	మనభాష – మీడియాహౌజ్ ప్రచురణ
24.	డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి	:	తెలుగు భాషా సాహిత్య దర్పణం (రూపాలు, ప్రక్రియలు, ధోరణులు) – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
25.	కె.వి.వి.యల్.నరసింహారావు	:	భాషాబోధన – భాషాశాస్త్రం – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ

PAPER-V (a) (EDN-05)

Method I / II - Pedagogy of Telugu

Theory **Credit: 4 +1**

Internal Assessment: 30 Marks
External Assessment: 70 Marks **Total marks: 100**

I **భాష – ఆధునిక దృక్పథము నూతన భాషావాచకాలు :**

- భాషను నేర్పడము అంటే ఏమిటి? – గతంలో భాషను బోధించిన విధానం వీటి పరిణామాలు.

  భాషా బోధన ఆధునిక దృక్పథం – ఆలోచింపచేయటము వ్యక్తీకరించడము.
- తప్పులు వెతకటానికి బదులు తప్పులు సరిదిద్దే వ్యూహాలు అమలుపరచడం వివరించడానిఇక బదులు స్వయం అధయయనం చర్యలు.
- నూతన తెలుగు వాచకాలు వాటి తాత్విక నేపథ్య సూత్రాలు.
- పాఠ్య పుస్తకాలలోని ప్రత్యేకత – పాఠ్య పుస్తకాలను ఎలా ఉపయోగించాలి.

II **భాషాభ్యసనం – బోధన పద్ధతులు – విమర్శనాత్మక విశ్లేషణలు :**

- పద్ధతి, వ్యూహం అంటే... ఎందుకు? ప్రయోజనాలు, పరిమితులు.
- పిల్లల భాగస్వామ్యపద్ధతులు, ఆవశ్యకత, ప్రయోజనాలు.
- భాషాబోధనలో జ్ఞాన నిర్మాణవాద ఉపగమాలు.
- భాషాబోధన – అభ్యసనాలు – భారతీయుల దృక్పథం (పాణిని – పతంజలి – కాత్యాయనుడు మొదలగువారు)
- భాషాబోధన – అభ్యసనాలు – పాశ్చాత్య దృక్పథాలు (డ్యూమీ, సియాజీ – బోనర్ – పైగొటప్కీ, బామ్స్కీ)
- ప్రారంభంలో భాష నేర్పడం – అక్షర పద్ధతి – పద పద్ధతి – పూర్ణ పద్ధతి.
- భాషాబోధన – క్రీడా పద్ధతులు – కృత్యాధార పద్ధతులు.
- గద్యబోధన – పద్ధతులు (కథాకథనం, నాటకీకరణ, సంభాషణ, ప్రశ్నోత్తర పద్ధతి, చర్చపద్ధతి, విశ్లేషణ, వ్యాఖ్యాన పద్ధతులు).
- పద్యబోధన పద్ధతులు (పూర్ణ / ఖండ / వ్రాతపరీక్ష / తాత్పర్య... పద్ధతులు)
- వ్యాకరణ బోధన : అనుమానుపపత్తి, నిగమోపపద్ధతి.
- భాగస్వామ్య పద్ధతులు : జట్టుపనులు, అన్వేషణలు, మేధోమధనం... మొదలగునవి.
- తరగతి గది అన్వయం.

III **. భాషా వ్యవహార రూపాలు – పాఠ్య బోధనా వ్యూహాలు :**

- భాషలోని విభిన్న ప్రక్రియలు / వ్యవహార రూపాలు : వివిధ ప్రక్రియలలోని పాఠాలలోని బోధనా వ్యూహాలు (కథ, కథానిక, వ్యాసం, ఆత్మకత, లేఖలు, నాటికలు మొదలగునవి). పైన తెలిపిన వివిధ ప్రక్రియలకు చెందిన పాఠాలను పరిచయం చేసి వాటికి అనువైన వివిధ బోధనా వ్యూహాలను వివరించాలి.
- మరికొన్ని వ్యూహాలు : ప్రదర్శనలు, నాటకీకరణలు, చర్చలు, జట్టుపనులు, సెమినార్, చదివి సమీక్షించడం, జిగ్‌సా పద్ధతి. KWC విధానం వ్యాఖ్యానం మొదలగునవి.

భాషా సామర్థ్యాల సాధన – వ్యూహాలు :

- శ్రవణం / భాషణం / పఠనం / లేఖనం / సృజనాత్మకత : అంటే? ఎందుకు? ఎలా? దోషాలు / వ్యూహాలు / కృత్యాలు / పాఠ్యపుస్తకాల పరిశీలన / తరగతి గది అన్వయం.

. ఉపాధ్యాయుల తయారీ – ప్రణాళికలు – వార్షిక – పాఠ్య పీరియడ్ :

- పరిశీలనా పత్రం.

- ఉపాధ్యాయుల తయారీ ఆవశ్యకత : ప్రణాళికలు వాటి ఆవశ్యకత. వార్షిక ప్రణాళిక, పాఠ్య ప్రణాళిక, పీరియడ్ ప్రణాళికలోని సోపానాల వివరణ, నమూనా ప్రణాళికలు (నూతన పాఠ్య పుస్తకాలలోని ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. వారు నిర్దేశించిన నమూనాలో రూపొందించాలి.
- పాఠ్య బోధనా పరిశీలనా పత్రం నమూనాపై అవగాహన.

IV **భాషాభివృద్ధి కార్యకలాపాలు వనరులు – సంస్థలు :**

- పాఠశాలలో భాషాభివృద్ధి కార్యక్రమాలు : గోడపత్రిక, తయారీ పాఠశాల పత్రిక తయారీ, సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలు, బాల సభ, బాల కవి సమ్మేళనం, బోధనాసామగ్రి, భాషా మేళ, భాషా ప్రాజెక్ట్ పనులు, సభానిర్వహణ మొదలగునవి. వ్యాసరచన, వకృత్వ పోటీ

  వనరులు : గ్రంథాలయ పుస్తకాలు, పత్రికలు, రిఫరెన్సు పుస్తకాలు.

  సంస్థలు : భాషా సంఘాలు, డైట్, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ అధికారభాషా సంఘం, తెలుగు అకాడమీ.

భాషా ఉపాధ్యాయుడు వృత్తిపరమైన అభివృద్ధి :

- భాషోపాధ్యాయుల సాధారణ విశిష్ట లక్షణాలు – భాషోపాధ్యాముడి సన్నద్ధత – ప్రవర్తన – భాషా వినియోగం.
- పిల్లల భాషా అభివృద్ధి భాషా ఉపాధ్యాయుని పాత్ర.
- సూక్ష్మబోధన నైపుణ్యాల సాధన – బోధనలో వినియోగం – భాషోపాధ్యాయుల జవాబుదారీతనం – పనితీరు సూచికలు.
- వృత్తిపరమైన అభివృద్ధి అనగా – వృత్తిపర అభివృద్ధికి తోడ్పడే కార్యక్రమాలు స్వయం గ్రంథాలయ నిర్వహణ, అంతర్జాల వినియోగం – ఉన్నత విద్యను అభ్యసించడం, పరిశోధనా కార్యక్రమాలలో పాల్గొనడం – పుస్తక సమీక్షలు రాయడం సారస్వత సంఘాలలో సభ్యులుగా ఉండి వాటి కార్యక్రమాలలో పాలుపంచుకోవటం.

V **భాషాభ్యసనము – సి.సి.ఇ. నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనం :**

- నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనము వాటి ఆవశ్యకత భావనలు అవగాహన, పరీక్షల సంస్కరణలు – నిర్మాణాత్మక మూల్యాంకనము, సాధనుల నిర్వహణ విధానం – సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనం –
- ప్రశ్నా పత్రాల తయారీ సూచనలు, తరగతి వారీగా భారత్వాలు నమూనా ప్రశ్న పత్రాలు జవాబు పత్రాలు దిద్దటానికి సూచనలు.

ఆచరణాత్మక కృత్యాలు – నివేదికలు (Practicum)

PART - A

1) 3 సంవత్సరాల పిల్లలు మాట్లాడే కొన్ని వాక్యాలను సేకరించండి. వాటిని రాయండి. వీటిలో ఇమిడియున్న వ్యాకరణ సూత్రాలు వివరించండి – వీటిని పిల్లలు ఎలా గ్రహించారు విశ్లేషించండి.

2) టి.వి. / ఎఫ్.ఎమ్. రేడియో చానెల్స్‌లోని యాంకర్లు లేదా జాకీలు మాట్లాడే భాషను పరిశీలించండి.

వ్యావహారిక భాషకు – వీనికి మధ్య గల సామ్యభేదాలు విశ్లేషించండి. వీటి వలన చోటుచేసుకొనబోయే పరిణామాలను ఊహించండి. భాషోపాధ్యాయులుగా మనము చేపట్టవలసిన చర్యలు తెల్పండి.

3) తెలంగాణా రాష్ట్రములోని ప్రముఖ కవులు / రచయితల్లా మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసిన వారెవరు? వారి ఒక రచనను చదివి దానిపై నివేదికను వ్రాయండి.

4) 2 1/2 సంవత్సరాల నుండి 3 సంవత్సరాల పిల్లలు మాట్లాడే తీరును పరిశీలించండి. వారు మాట్లాడే పదాలు / వాక్యాలు నమోదుచేయండి.

వీటిలో మిమ్మల్ని ఆశ్చర్యానికి గురిచేసిన అంశాలేమున్నాయి.

పిల్లలు వాడే పదజాలాన్ని వారు ఎలా గ్రహించి ఉంటారు? దీని ఆధారంగా ఒక నివేదికను తయారుచేయండి.

5) 6 నుండి 10వ తరగతి పాఠ్యపుస్తకాలలో పదేని ఒక దానిని ఎంపిక చేసుకొని దీనితో సాధించవలసిన సామర్థ్యాలను చదవండి. వ్రాయండి. ఏదైనా ఒక సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించటానికి పాఠాల వారీగా ఇచ్చిన అభ్యాసకృత్యాలు రాయండి. వాని స్వభావాన్ని తెల్పండి. వీటిని తరగతి గదిలో ఉపాధ్యాయులు ఎట్లు నిర్వహిస్తున్నారో పరిశీలించి నివేదిక వ్రాయండి.

PART - B

1) 6 నుంచి 10వ తరగతి వరకు ఏదైనా ఒక తరగతికి వెళ్ళి అక్కడ భాషోపాధ్యాయుడు తెలుగును బోధించే విధానాన్ని పరిశీలించండి. ఇది భాషా బోధన ఉద్దేశ్యాలకు అనుగుణంగా ఉన్నదా లేదా విశ్లేషించండి.

2) నూతన తెలుగు వాచకాలలో ఏదేని ఒక తెలుగు వాచకాన్ని ఎంపిక చేసుకోండి. గతంలోని పాఠ్యపుస్తకాలకు దీనికి గల తేడాను రాయండి. ఈ నూతన వాచకాలకు సంబంధించిన కీలక సూత్రాలను తెల్పుతూ ఉదాహరణలతో వివరించండి.

3) 6 నుంచి 10వ తరగతి వరకు తెఉగు వాచకాలను పరిశీలించండి. ఏయే ప్రక్రియలు ఉన్నాయి. ప్రక్రియల వారీగా పాఠాల పేర్లను వ్రాయండి. ఏదైనా ఒక ప్రక్రియకు సంబంధించిన పాఠాన్ని ఎంపికచేసుకొని దీనిని బోధించే వ్యూహాలను రాయండి.

4) ఏదైనా ఒక పాఠానికి పాఠ్యప్రణాళికను, ప్రతిపీరియడ్‌కు సంబంధించిన పీరియడ్ ప్రణాళికను వ్రాసి ప్రదర్శించండి.

5) మీ సమీపములోని ఒక పాఠశాల కాంప్లెక్స్‌కు వెళ్లండి. అక్కడ భాషోపాధ్యాయులకు సంబంధించిన కార్యకలాపాలను పరిశీలించండి. ఇది ఎంత వరకు భాషోపాధ్యాయులకు ఉపయోగపడుతుందో నివేదిక వ్రాసి ప్రదర్శించండి.

6) భాషా సామర్థ్యాల వారీగా నమూనా ప్రశ్నలను తయారుచేయండి. ఏదైనా ఒక తరగతికి బ్లూప్రింట్ ఆధారంగా ప్రశ్నాపత్రం రూపొందించి ప్రదర్శించండి.

ఉపాధ్యాయ విద్య - తెలుగు - బోధన వ్యూహాలు (Mode of Transantion)

1) ఉపన్యాసము - చర్చ

2) Power Point Presentation - చర్చ

3) జట్టు పనులు - ప్రదర్శన - చర్చ

4) సెమినార్

5) కార్యశాలలు (Workshops)

6) పుస్తక పఠనం - నివేదిక సమర్పణ

7) సమీక్ష - ప్రదర్శన

8) జట్టు బోధన (Group Teaching)

9) ప్రశ్నోత్తర పద్ధతి

10) మేథోమథనము - మొ॥వి.

11) ICT ఆధారిత బోధన

సి. ప్రచురణ సంస్థల పేర్లు

క్ర.సం.	సంస్థపేరు	వెబ్‌సైట్ పేరు
1.	విజయవాణి పబ్లికేషన్స్, చిత్తూర్ డిస్ట్రిక్ట్, హైదరాబాద్	
2.	ఎమెస్కో పబ్లికేషన్స్, హైదరాబాద్	
3.	విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాద్	
4.	ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్, హైదరాబాద్	
5.	అన్వేషి (తూడిసి బుక్స్) – టేల్స్ ఫ్రమ్ ది మార్జిన్స్ ఏ సీరిస్ ఆఫ్ 8 బుక్స్)	http://www.anveshi.org/content/view/172/99
6.	భారత్ జ్ఞాన్ విజ్ఞాన్ సమితి (బిజివియస్)	www.bgws.org
7.	సెంటర్ ఫర్ లర్నింగ్ రిసోర్సెస్	www.clirindia.net/materials/childrenbooks.html
8.	చందమామ ఇండియా	www.chandamama.com
9.	చిల్డ్రన్ బుక్‌ట్రస్ట్	www.childrenbooktrust.com
10.	ఏకలవ్య	http://eklavya.in
11.	ఇండియా బుక్ హౌస్	www.ibhworld.com
12.	జన్‌చేతన	http://janchetnaa.blogspot.com
13.	కరాడి టేల్స్ కంపెనీ	www.karaditales.com
14.	కథ, న్యూఢిల్లీ	www.katha.org
15.	మెక్‌మిలన్ పబ్లిషర్స్	http://international.macmillan.com
16.	నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్	www.nbtindia.org.in
17.	నేషనల్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషనల్ రీసర్చ్ అండ్ ట్రైనింగ్	www.ncert.nic.in
18.	నవనీత్ ప్రకాశన్ కేంద్ర, అహ్మదాబాద్, గుజరాత్	–
19.	పిసియమ్ చిల్డ్రన్స్ మాగజైన్	www.pcmmagazine.com
20.	ప్రథమ్ బుక్స్	www.prathambooks.org
21.	పుస్తక్ మహల్	www.pustakmahal.com
22.	రూమ్ టు రీడ్	www.roomtoread.org
23.	ద లర్నింగ్ ట్రీ స్టోర్	http://www.tltree.com
24.	తులిక బుక్స్	www.tulikabooks.com

పరామర్శ గ్రంథాలు

1.	Kadambinisharma & Tripat Teteja	:	Teachingof Language and linguisties commonwealth publishers.
2.	U. K. Singh & K N. Sudarshan	:	Language Education D.P.H. Publishar
3.	Dr. Santhosa Areekkuzhigil	:	Instructional Approaches Neelkamal Publication (HW)
4.	Santhosh Sharma	:	Constructional Approach to Teaching & Learning NCERT - 2006.
5.	NCERT	:	Teaching Reading a Challenge
6.	డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి	:	తెలుగుబోధన పద్ధతులు – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
7.	డా॥ శివరత్నం డా॥ సాంబమూర్తి	:	తెలుగు బోధన పద్ధతులు (Bord) తెలుగు అకాడమీ
8.	Cameron, L (2001)	:	Teaching Languages to young learners
9.	NCERT	:	Natinoal Curriculam Frame Work (2005)
10.	NCERT	:	Language Teaching Position Papers
11.	SCERT (AP)	:	State ___________ Frame Work (2011)
12.	SCERT (AP)	:	Language Teaching Position Paper (2011)
13.	Butler A and Turbill J (1984)	:	Towards Reading - Writing in class room corewell - unversity - Newyork
14.	_________ Girl (1994)	:	Teaching writing - Ma_______
15.	డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి	:	భాష ఆధునిక దృక్పథం – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
16.	డా॥ భద్రిరాజుకృష్ణమూర్తి	:	భాష – సమాజం – సంస్కృతి – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
17.	డా॥ డి.యస్.సుబ్రహ్మణ్యం	:	ఆధునిక భాషా శాస్త్ర సిద్ధాంతాలు – తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
18.	Noam _________	:	_____________ structure
19.	Aitchinson	:	Teach your self linguisties
20.	చేకూరి రామారావు	:	తెలుగు వాక్యం : తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
21.	డా॥ డి.చంద్రశేఖర రెడ్డి	:	పిల్లలభాష – మీడియాహౌజ్
22.	డా॥ బి.సాంబమూర్తి	:	విద్యా మూల్యాంకనం – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
23.	డా॥ డి.చంద్రశేఖర రెడ్డి	:	మనభాష – మీడియాహౌజ్ ప్రచురణ
24.	డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి	:	తెలుగు భాషా సాహిత్య దర్పణం (రూపాలు, ప్రక్రియలు, ధోరణులు) – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ
25.	కె.వి.వి.యల్.నరసింహారావు	:	భాషాబోధన – భాషాశాస్త్రం – నీల్‌కమల్ ప్రచురణ

हिन्दी भाषा का शिक्षण का पाठ्यक्रम (दो वर्ष)

पाठ्यक्रम के विशेष उद्देश्य :

1. भाषा के अलग–अलग भूमिकाओं को जानना।
2. भाषा सीखने की सृजनात्मक प्रक्रिया को जानना।
3. भाषा के स्वरूप और व्यवस्था को समझना।
4. स्कूल की भाषा, बच्चों को भाषा और समझ के बीच के संबंध को जानना।
5. भाषा के संदर्भ में पढ़ने के अधिकार, शांति और पर्यावरण के प्रति सचेता होना।
6. भाषा सीखने के तरीके और प्रक्रिया को जानना और समझना।
7. पाठ्यचर्या, पाठ्यक्रम और पाठ्य पुस्तक का विश्लेषण कर कक्षा विशेष और बच्चों की समझ के अनुसार ढालना।
8. भाषा और साहित्य के संबंध को जानना।
9. हिन्दी भाषा के विविध रूपों और अभिव्यक्तियों को जानना।
10. भाषायी बारीकियों के प्रति संवेदनशील होना।

11. अनुवाद के महत्व और भूमिका को जानना।

12. विद्यार्थियों की सृजनात्मक क्षमता को पहचानना।

13. बच्चों के भाषायी विकास के प्रति समझ बनाना और उसे समुन्नत करने के लिए विद्यालय में तरह–तरह के मौके जुटाना।

14. विद्यालयीय स्तर पर हिन्दी भाषा का स्थान व महत्व जानना।

15. वैश्वीकरण के दौर में हिन्दी भाषा का महत्व व शिक्षण को समझना।

16. भाषा के मूल्यांकन की प्रक्रिया को जानना।

17. साहित्यिक और गैर साहित्यिक मौलिक रचनाओं की समझ और सराहना।

18. भाषा सीखने के सृजनात्मक दृष्टिकोण को समझना।

इकाई–प्रथम

कुल अंक 100

I. भाषा की भूमिका

- भाषा क्या है?
- भाषा की प्रकृति?

1.1 समाज में भाषा

1.2 विद्यालय में भाषा

1.3 विविध भाषिक प्रयुक्तियां, बहुभाषिक कक्षा शिक्षक–शिक्षार्थी

- अन्य भाषा के रूप में हिन्दी शिक्षण के उद्‌देश्य
- हिन्दी भाषा का अध्ययन विद्यालयीय पाठ्‌यक्रम में दो रूपों में किया जाता है।

  1. मातृभाषा के रूप में   2. राजभाषा के रूप में

  प्रथम भाषा एवं द्वितीय भाषा के शिक्षण उद्‌देश्यों में अंतर।

1.4 संविधान ओर शिक्षा समितियों के रिपोर्ट में भाषा, भाषाओं की स्थिति (धारा 343–351, 350(1))

1.5 कोठारी कमीशन (64 से 66) राष्ट्रीय शिक्षा नीति–1986 पी.ओ.ए. 1992, राष्ट्रीय पाठ्‌यचर्या–2005 (भाषा अध्ययन)।

गतिविधि :

- ध्वाटे समूह में बांटकर भारतीय भाषाओं के लिए निर्मित पोजीशन पेपर का अध्ययन और उस पर चर्चा।

- विज्ञान, समाज विज्ञान और गणित की कक्षा छः से सात की किताबों से कुछ अंश चुनकर निम्नलिखित बिन्दुओं को ध्यान में रखते हुए विश्लेषण करिए।

- विभिन्न भाषी प्रयुक्तियों को कैसे प्रस्तुत किया गया है।
- उस अंश में प्रयुक्त भाषा विषय संबध में भाव स्पष्ट करने में कहाँ।
- क्या यह भाषा सीखने में सहारा है।

कक्षा शिक्षण के दौरान

- बच्चे अपनी भाषा के बारे में जानकारी दें।
- शिक्षण की एक कक्षा प्रविधि तैयार करें।

परियोजना कार्य

- भाषा संबंधी सिफारिशों पर एक रिपोर्ट तैयार करना।
- ग्यारहवीं, बारहवीं कक्षा की किताबों में लिंग और शांति संबंधी बिन्दुओं की सूची तैयार करें।

- किन्हीं पांच स्कूलों का दौरा – त्रिभाषा सूत्र क्या स्थिति है?

इकाई – द्वितीय

II. हिन्दी भाषा की स्थिति और भूमिका

2.1 हिन्दी भाषा की भूमिका

2.2 स्वतंत्रता से पहले, बाद

2.3 हिन्दी के विविध रूप

2.4 अंतर्राष्ट्रीय स्तर पर हिन्दी, ज्ञान की भाषा के रूप में हिन्दी

- वैश्वीकरण और हिन्दी
- क्षेत्रीय भाषाएँ और हिन्दी

2.5 पढ़ने–पढ़ाने की चुनौतियाँ

सूचना और संप्रेषण के युग में हिन्दी को पढ़ने और पढ़ाने की चुनौतियाँ।

प्रशिक्षण के दौरान

- सामूहिक चर्चा
- विषय पर परिचर्चा का आयोजन

कक्षा – शिक्षण के दौरान

- बच्चों की भाषा का जायजा लें – विविध रूपों पर एक रिपोर्ट तैयार करें।

- रोजमर्रा की जिंदगी में प्रयोग होने वाली क्रियाओं की आधार पर सूची बनाएँ।

परियोजना कार्य

- इस इकाई में दिए गए विषयों को ध्यान में रखते हुए एक प्रश्नावली तैयार करें।
- 10 व्यक्तियों के हस्ताक्षर करें, इस साक्षात्कार के आधार पर हिन्दी की स्थिति पर एक रिपोर्ट लिखें।
- हिन्दी भाषा के विकास में क्षेत्रीय जनपदीय हिंदी की भूमिका आलेख पाठ करें।
- हरेक विद्यार्थी अपने क्षेत्र विशेष को ध्यान में रखते हुए आलेख तैयार करें।

इकाई – तृतीय

भाषा शिक्षण पर एक दृष्टि

3.1 हिन्दी में विज्ञान, गणित, समाज, कला सब कुछ है पर ये विषय स्वयं हिन्दी या भाषा नहीं है।

3.2 भाषा सीखने सिखाने की विभिन्न दृष्टियां – भाषा अर्जन और अधिगम का दार्शनिक।

3.3 सामाजिक और मनोवैज्ञानिक आधार समग्र भाषा दृष्टि भाषा सीखने–सिखाने की बहुभाषिक दृष्टि (जानहुई, ब्रूनर, जे. प्याजे, डाक. वायगाव्स्की, चॉम्स्की आदि)।

3.4 भारतीय भाषा दृष्टि (पाणिनी, कामता प्रसाद गुरू, किशोरी दास वाजपेयी)

3.5 भाषा शिक्षण की प्रचलित विधियाँ/प्रणालियाँ और उनके विश्लेषण।

3.6 व्याकरण अनुवाद प्रणाली प्रत्यक्ष प्रणाली, ढाँचागत प्रणाली, प्राकृतिक प्रणाली, उद्देश्यपरक (अन्तविषयक/ अन्तर्अनुशासनात्मक), सम्प्रेषणात्मक प्रणाली।

गतिविधि

- ''मातृभाषा और भाषा'' विषय पर छोटे समूह में चर्चा करें।

कक्षा शिक्षण

- भाषा की कक्षा में रचनात्मक दृष्टिकोण को ध्यान में रखते हुए चार गतिविधियाँ तैयार करें।

परियोजना कार्य

- विविध राजभाषा शिक्षा प्रणालियों का अध्ययन करते हुए उनका विश्लेषण कीजिए।

इकाई – चतुर्थ

भाषा का स्वरूप

4.1 भाषायी व्यवहार के विविध पक्ष : नियमबद्ध व्यवस्था के रूप में भाषा।

4.2 भाषायी परिवर्तनशीलता (उच्चारण के संदर्भ में) हिन्दी की बोलियाँ वाक तथा लेखन।

4.3 भाषायी व्यवस्थाएँ : सार्वभौमिक व्याकरण की संकल्पना।

4.4 अर्थ की प्रकृति तथा संरचना वाक्य विज्ञान तथा अर्थ विज्ञान की मूलभूत संकल्पनाएँ।

4.5 स्वनिम विज्ञान और रूप विज्ञान (उपयुक्त उदाहरण देकर पढ़ाए जाएँगे)।

गतिविधि / कक्षा शिक्षण के दौरान

- ''लिखित और मौखिक भाषा में अंतर'' विषय पर समूह में चर्चा।

इकाई – पंचम

भाषायी दक्षताएँ

5.1 संदर्भ में भाषा – संदर्भ में व्याकरण और संदर्भ में शब्द।

5.2 भाषायी दक्षताएँ सुनना बोलना – पढ़ना और लिखना।

5.3 सुनना और बोलना।

5.4 पढ़ना – पठन गहन विस्तृत पठन, आलोचनात्मक पठन, थिसारस, शब्दकोश और इन्साईक्लोपीडिया का उपयोग/महत्व।

5.5 लिखना–लेखन–प्रक्रिया, सृजनात्मक लेखन, औपचारिक और अनौपचारिक लेखन (कहानी, कविता, संवाद, डायरी, पत्र, रिपोर्ट, समाचार)।

5.6 भाषा शिक्षण में उच्चारण – शिक्षण का महत्व

5.7 वर्तनी का महत्व

5.8 उच्चारण और वर्तनी संबंधी शिक्षण प्रक्रिया।

गतिविधि

- सभी भाषायी कौशलों के सीखने से संबंधित 4–4 गतिविधियां तैयार करें और उनकी कक्षा शिक्षण के दौरान प्रयोग करें।

- पढ़ने के कौशल विकास को ध्यान में रखते हुए छः हिन्दी के विद्यार्थी के लिए तीन गतिविधियां प्रयोग करें।

- विद्यार्थी कक्षा छः से आठ के हिन्दी पाठ्यपुस्तकों से संदर्भ में व्याकरण के दस नमूने इकट्ठा करें और समूह में चर्चा करें।

परियोजना कार्य

- सुनने और बोलने में असमर्थ बच्चों को ध्यान में रखते हुए हिन्दी शिक्षण की दो गतिविधियां तैयार करें।

भाग – दो

इकाई – छः

भाषा साहित्य और सौंदर्य–प्रथम

6.1 सृजनात्मक भाषा के विविध रूप – साहित्य के विविध रूप को जानना।

6.2 स्कूली पाठ्यक्रम में साहित्य को पढ़ना–पढ़ाना।

6.3 अनुवाद कला और सौंदर्य में भाषा

6.4 स्कूली पाठ्यचर्या में मीडिया की भूमिका, उद्देश्य प्रासंगिकता।

6.5 अनुवाद का महत्व और जरूरत, सृजनात्मक अभिव्यक्ति के रूप में हिन्दी अनुवाद।

प्रशिक्षण के दौरान

- एक ही विषय पर किन्हीं तीन अखबारों के संपादकीय की भाषा पर बातचीत कर उनकी विषय प्रस्तुति को रेखांकित करें।
- एक ही अंश के तीन अनुवाद को पढ़ें और अपनी भाषा में नया अनुवाद प्रस्तुत करें।

- समूह में बंटकर मीडिया लेखन के तीन अलग–अलग नमूनों (फीचर, रिपोर्ट, लेख) को इकट्ठा कर उसमें समानता और अंतर को ध्यान में रखते हुए चर्चा करें।
- अखबार की किसी के आधार पर संवाद लिखना।

कक्षा शिक्षण

- पानी से संबंधित पाठ पढ़ाने के बाद जल चक्र की जानकारी देना, पानी की बचत पर बातचीत जल की तरल अवस्था से ठोस अवस्था का हल्का होने के कारण का पता लगाने का कार्य करवाना।

इकाई – सात

भाषा साहित्य और सौंदर्य – द्वितीय

7.1 साहित्यिक अभिव्यक्ति के विविध रूप : कविता को पढ़ना–पढ़ाना।

7.2 गद्य की विविध विधाओं को पढ़ना–पढ़ाना।

7.3 नाटक को पढ़ना–पढ़ाना, समकालीन साहित्य की पढ़ाई (बाल साहित्य, दलित साहित्य, स्त्री साहित्य)।

7.4 हिन्दी के विविध विधाओं के आधार पर गतिविधियों का निर्माण।

7.5 कविता, कहानी, नाटक, निबंध, उपन्यास की पाठ विधि तैयार करना।

गतिविधि

- कहानी का समूह द्वारा विश्लेषण
- रचना की समीक्षा और चर्चा।
- कविता वाचन की गतिविधि के द्वारा कक्षा में समझना।
- निबंध पर विद्यार्थियों के अनुभव बटोरना।
- समूह में एक ही विषय पर अलग–अलग विधाओं की रचनाओं का संकलन और उनका तुलनात्मक विश्लेषण।

- वर्तमान काल साहित्य की समीक्षा।
- अपनी मनपसंद तीन कहानियों की समीक्षा।

कक्षा शिक्षण

- स्वतंत्र रूप से कुछ लिखने को कहे।
- रचना को जाने कक्षा विशेष को ध्यान में रखते हुए कक्षा प्रविधि तैयार करें (किसी एक रचना को सुनकर)।
- नाटक या उपन्यास पढ़वाने के बाद चर्चा करना।

परियोजना कार्य

- भाषा शिक्षण को लेकर आने वाली कठिनाई पर क्रियात्मक शोध।
- स्थानीय कलाकार/कवि/लेखक से साक्षात्कार
- .... जोड़ते हुए उसके शिक्षण

गतिविधि

- अपनी मनपसंद कविताओं का संकलन तथा उन पर एक लेख।
- हिन्दी की किन्हीं दो महिला/बाल पत्रिकाओं की समीक्षा।

- समिति संसाधनों में ऑडियो/वीडियो कार्यक्रम के कक्षा में इस्तेमाल की योजना बनाना।
- अपने क्षेत्र में प्रचलित लोक कथा, लोक गीतों का समूह में बंटकर संकलन तैयार करना।

कक्षा शिक्षण

- चुनौतीपूर्ण बच्चों को ध्यान में रखते हुए दो सहायक शिक्षण सामग्री तैयार करना।
- विद्यालयी अनुभव कार्यक्रम के दौरान विद्यार्थियों द्वारा हस्तलिखित पत्रिका का विकास या हस्तलिखित पत्रिका की रूपरेखा तैयार करवाना।
- विद्यालयी अनुभव कार्यक्रम के दौरान विद्यार्थियों द्वारा हस्तलिखित समाचार पत्र का विकास करवाना।

इकाई – आठ

पाठ्यक्रम और पाठ्य सामग्री का निर्माण और विश्लेषण

8.1 पाठ्यपुस्तक शिक्षण का एक साधन है, एकमात्र साधन नहीं।

8.2 पाठ्यचर्या और पाठ्यक्रम एक पाठ्य सामग्री अनेक पाठ्यचर्या, पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकों का संबंध।

8.3 पाठ्यक्रम को बच्चों के अनुरूप ढालना।

8.4 शोधकर्ता के रूप में शिक्षक

8.5 हिन्दी शिक्षण में पाठ्यपुस्तकों एवं सहायक पुस्तकों का महत्व, स्वरूप एवं उनकी रचना प्रक्रिया

8.6 हिन्दी पाठ्यपुस्तक के गुण, रूपात्मक पद और प्रस्तुतीकरण और स्वरूप।

8.7 हिन्दी शिक्षक के गुण एवं अपेक्षाएं

- शिक्षक के गुण
- हिन्दी शिक्षक से अपेक्षाएं

गतिविधि

- नवीन पाठ्यचर्या की समीक्षा (समूह कार्य)।

- संगोष्ठी आयोजित करें।

परियोजना कार्य

- विभिन्न राज्यों के हिन्दी के पाठ्यक्रम का विश्लेषण
- अपनी मनपसंद कहानियों का संकलन तथा उनसे संबंधित लेख।
- 6–12 कक्षा की हिन्दी की पाठ्यपुस्तक का तुलनात्मक अध्ययन।

इकाई – नवम्

सहायक शिक्षण सामग्री

9.1 प्रिंट मीडिया तथा अन्य पाठ्य सामग्री जैसे बच्चे द्वारा चुनी गई सामग्री, पत्रिकाएं, अखबार कक्षा पुस्तकालय आदि।

9.2 आईसीटी दृश्य–श्रव्य सामग्री, रेडियो, टेलीविजन फिल्में।

9.3 भाषा प्रयोगशाला, सहसंज्ञानात्मक गतिविधियों की रूपरेखा (चर्चा, वादविवाद, खेल, कार्यशीलताएँ, गोष्ठी आदि)।

9.4 इंटरनेट और हिन्दी शिक्षण सहायक सामग्री।

9.5 हिन्दी शिक्षण और गतिविधियां बैंकिंग क्रियाशीलता।

9.6 हिन्दी शिक्षण में पाठ्य सहगामी क्रियाएँ एवं उनकी उपयोगिता।

- उपयोगिता एवं महत्व
- पाठ्यचर्या सहगामी क्रियाएँ

9.7 कवि जयन्ती, काव्य ज्ञान, कवि सम्मेलन, वाद–विवाद प्रतियोगिता, काव्य गोष्ठी एवं साहित्य गोष्ठी, कवि दरबार, अभिनय, नाटक, अंत्याक्षरी इत्यादि।

गतिविधि

- कक्षा 6 से 10 तक किसी एक कविता का चयन करके उस पर एक पाठ्य सहगामी गतिविधि तैयार करें।

इकाई – दस

आंकलन की भूमिका और महत्व

10.1 भाषा विकास की प्रगति का आंकलन : सतत् और समग्र मूल्यांकन

10.2 स्व–मूल्यांकन, आपसी मूल्यांकन, समूह मूल्यांकन पोर्टफोलियो।

10.3 प्रश्नों का स्वरूप, प्रश्नों के आधार बिन्दु – समस्या समाधान संबंधी प्रश्न, सृजनात्मकता चिंतन वाले प्रश्न, समालोचनात्मक चिंतन वाले प्रश्न, कल्पनाशीलता को जीवित करने वाले प्रश्न, परिवेशीय सजगता वाले प्रश्न।

10.4 गतिविधि और टास्क, खेल प्रश्न, बहुविकल्पी।

10.5 फीडबैक (विद्यार्थी, अभिभाषक और अध्यापक) और रिपोर्ट।

गतिविधि

- 10–12 कक्षा पिछले तीन वर्षों की समीक्षा करें।
- एक ही सवाल पर बच्चों द्वारा अलग–अलग आए जबावों पर समूह में चर्चा करें।
- 6–12 पाठ्यपुस्तक में से ऐसे दस प्रश्न छांटें जिनमें भाषा मूल्यांकन का सृजनात्मक रवैया परिलक्षित होता है।

कक्षा शिक्षण

- कक्षा छः के किसी बच्चे के प्रथम त्रैमासिक आंकलन रिपोर्ट में दिए गए सुझावों का अध्ययन करना।?
- सुझावों का बच्चे के भाषायी विकास में इस्तेमाल करने के लिए युक्तियां सुझाना।

परियोजना

- उच्च प्राथमिक स्तर पर आंकलन एवं मूल्यांकन मौजूदा प्रक्रिया पर रिपोर्ट तैयार करें।
- एनसीईआरटी द्वारा प्रकाशित आंकलन स्रोत पुस्तिका भाषा हिन्दी पढ़ें तथा इसमें आए आंकलन संबंधी क्रियाकलापों को कक्षा 6–12 के अनुरूप विकसित करते हुए एक संक्षिप्त लेख लिखें।

(शेक दादन)
लेक्चरर
अल–मदीना कॉलेज ऑफ एजूकेशन
सलीमनगर, एम.नगर

संदर्भ ग्रंथ :

1. केशव प्रसाद 1975 हिन्दी भाषा शिक्षण प्रकाशन गणपति राय एवं सन्स
2. शत्रुघ्न प्रसाद सिंह 1964 हिन्दी शिक्षण प्रकाशन : दिल्ली पुस्तक सदन
3. रामशकल पांडे 1977 हिन्दी शिक्षण प्रकाशन : विनोद पुस्तक मंदिर
4. पाठक एवं त्यागी 1983 सफल शिक्षण कला प्रकाशन : विनोद पुस्तक मंदिर
5. भाई योगेन्द्रजीत 1985 हिन्दी भाषा शिक्षण
6. उदयवीर सक्सैना 1983 हिन्दी शिक्षण प्रकाशन : विनोद पुस्तक मंदिर
7. दिनेशन चन्द्र भारद्वाज 1985 हिन्दी भाषा शिक्षण
8. रवीन्द्रनाथ श्रीवास्तव 1989 भाषा शिक्षण
9. सफाया रघुनाथ 1988 हिन्दी शिक्षण विधि
10. कान्ता रानी मंजूषा – तुलनात्मक व्याकरण
11. आर.ए. शर्मा – तकनीकी शिक्षण

1. हिन्दी भाषा शिक्षण – भाई योगेन्द्र जीत, विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा
2. हिन्दी शिक्षण – केशव प्रसाद, विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा

عثمانیہ یونیورسٹی

ڈپارٹمنٹ آف ایجوکیشن

نصاب برائے بیچلر آف ایجوکیشن (بی ایڈ) کورس

تعلیمی سال 16 - 2015 سمسٹر نظام

I - SEMESTER

اغراض ومقاصد:

اس کورس کی تکمیل کے بعد تربیتی اساتذہ میں یہ قابلیت پیدا ہوگی کہ وہ

- زبان کے مختلف رول کو سمجھ سکیں
- زبان اور ادب کے تعلق کو سمجھ سکیں
- زبان کے مختلف رجسٹر ز کو سمجھ سکیں
- اپنے طالب علموں میں تخلیقی صلاحیوں کو فروغ دینے کے قابل بنا سکیں
- تدریس زبان میں ترجمہ کے رول اور اسکی اہمیت وافادیت کو سمجھ سکیں
- مستند و اول غیر ادبی متوں کا جائزہ لے سکیں اور اسکے ذریعے بصیرت واستحسان ادب کو فروغ دے سکیں۔
- زبان کی تدریس واکتساب میں تعمیری طرز رسائی کو سمجھ سکیں
- طالب علموں کیلئے عملی مشاغل کو فروخ دے سکیں
- گھر کی زبان، اسکول کی زبان کی اہمیت کو سمجھ سکیں اور تعلیم میں مادری زبان کے کردار کو سمجھ سکیں۔
- کمرہ جماعت میں تدریسی آلات بشمول سمعی و بصری آلات، کمپیوٹر، انٹرنیٹ وغیرہ کے استعمال کے قابل بن سکیں
- کمرہ جماعت میں کثیر لسانیتی حکمت عملیوں کو روبہ عمل لانے کے قابل بن سکیں
- لسانی جانچ اور اندازہ قدر کی مختلف تکنکوں سے واقف ہو سکیں
- عصر حاضر کے اُمور جیسے حق تعلیم برائے اطفال، تعلیم انس، تعلیم ماحولیات وغیرہ کے تعلق سے حساسیت پیدا کریں
- لنگوتج لباب کی ضرورت وافادیت سے واقف ہوسکیں۔

تدریس زبان (اُردو)

کورس کا خاکہ حصّہ اوّل برائے سمسٹر اوّل

یونٹ(1-5)

یونٹ(ا) زبان کا کردار

(ا) زبان اور معاشرہ: زبان اور صنف، زبان اور شناخت، زبان اور قوت اظہار زبان اور طبقہ

(۲) اسکول اور زبان: گھر کی زبان اور اسکول کی زبان، افہام وتفہیم کی زبان، اکتساب میں زبان کی مرکزیت، نصاب پر محیط زبان، زبان اور تعمیر علم، زبان بحثیت اسکولی مضمون، زبان بحثیت ذریعہ تعلیم، ذریعہ تعلیم کی حثیتسے زبان کا تنقیدی جائزہ، کثیر لسانی کمرہ جماعت، کثیر تمدنی آگاہی اور تدریس زبان۔

(۳) دستوری مراعت اور لنگویج ایجوکیشن کی پالیسیاں:۔ ہندوستان میں مختلف زبانوں کا موقف، دستور ہند میں زبان سے متعلق مراعات اور پالیسیاں (دفعہ 343, 351, 350 A) ''کوٹھاری کمیشن (66-1964) نئ تعلیمی پالیسی (1986) پروگرام آف ایکشن (1992)

(۴) قومی نصابی ڈھانچہ (2005) ہندوستان میں اُردو کا موقف بحثیت زبان اوّل، دوّم اور سوّم

عملی مشاغل:۔

۔ ہندوستانی زبانوں کی تدریس پر مقالہ خصوصاً اُردو زبان کی تدریس کے حوالے سے

۔ ریڈیو ر ٹیلی ویژن پر نشر ہونے والے اشتہارات کا تجزیہ زبان اور صف کی اساس پر

۔ جماعت ششم تا ہفتم کی سائنس، سماجی علوم اور ریاضی کی درسی کتب سے چند استباسات لیں اور درج ذیل تجزیہ کریں

(i) زبان کے مختلف رجسٹرز (رجسٹر سے مراد کسی مخصوص شعبہ علم میں استعمال ہونے والے ذخیرہ الفاظ کا مجموعہ) کو کس طرح متعارف کروایا گیا ہے۔

(ii) کیا زبان کے ذریعے عنوان کے معانی پوری طرح واضح ہوئے ہیں؟

(ii) کیا زبان متعلم۔دوست ہے؟

(iv) کیا زبان بہت زیادہ تکنیکی ہے؟

(v) کیا زبان اکتساب زبان میں معاون ہے؟

مذکورہ بالا امور پر ایک تجزیاتی رپورٹ تحریر کریں

پروجکٹ:

۔ دستور ہند میں پیش کردہ: زبانوں کے موقف ہر ایک رپورٹ لکھیں

۔ کوٹھاری کمیشن، نئی تعلیمی پالیسی اور پروگرام آف ایکشنکے تحت بنائی گئں لسانی پالیسوں پر ایک رپورٹ لکھیں

۔اپنے اطراف واکناف میں واقع کوئی پانچ اسکولس کا دورہ کریں اوران اسکولوں میں سہ لسانی فارمولہ پر کس طرح عمل آوری ہورہی ہے جائزہ رپورٹ تیار کریں

مشقی تدریس:

۔ طلباء سے گفتگو کر کے معلوم کیجئے کہ وہ کون کون سی زبانیں بولستے ہیں۔اُردو کے کمرہ جماعت میں کثیر لسانیت کوبحثیت ایک حکمت عملی استعمال کرنے کا منصوبہ تیار کریں

۔ اُردو کی نصابی کتب برائے جماعت ششم یا بارھویں میں شامل عنوانات اور مشاغل کی درج ذیل پر مبنی فہرست تیار کریں

(i) زبان اور صنف

(ii) زبان اور امن

درسی کتب میں ان امور کو کسطرح ظاہر کیا گیا ہے رپورٹ تیار کریں

یونٹ II : ہندوستان میں اُردو زبان کا موقف

۱) ہندوستان میں اُردو زبان کا موقف و کردار تقسیم ہند سے قبل اور بعد

۲) اُرثو کی مختلف اقسام: اُردو بحیثیت زبان علم، اُردو بحیثیت زبان اوّل دوّم اور سوّم اردو بین الاقوامی سطح پر تدریس اُردو اور اکتساب اُردو میں درپیش چیلنجس، ریاست تلنگانہ، ریاست آندھرا پردیش مجیں اُردو کے موقوف کا تقابلی جائزہ۔

مشاغل:

۔ اُردو کے کردار اور آزاد ہندوستان میں اسکی اہمیت پر گر رہی مباحثہ

۔عنوان ''جب الفاظ ناکام ہوتے ہیں تو جنگ چھڑتی ہے'' پر بحث کا انعقاد

۔اس یونٹ میں دیئے گئے عنوانات کو مدنظر رکھتے ہوئے سوالنامہ تیار کیجئے

اور دس افراد سے انٹر یو لئے کر ایک رپورٹ بعنوان ''ہندوستان میں اُردو زبان کا موقف'' تیار کیجئے

پراجکٹ:

اپنے اطراف و اکناف کے کوئی پانچ اسکولوں کا دورہ کیجئے اور معلوم کیجئے

(i) اُردو کو کس سطح سے مکتعارف کروایا جارہا ہے

(ii) کمرہ جماعت میں کونسی درسی کتابیں استعمال ہو رہی ہیں

یونٹIII تدریس زبان کا جائیزہ:

۱ زبان کی تدریس کی مختلف طرز رسائیاں رزبان کی تدریس واکتساب کے مختلف نظریات فلضیانہ، سماجی اور نفسیاتی بنیادیں برائے حصول زبان اور اکتساب زبان استقرائی واستخراجی طرز رسائیاں تعمیری طرز رسائی، کثیر لسانی طرز رسائی (جان ڈیوی، برونز پیاجے، ویگوٹسکی، جوسکی) تدریس زبان کے تعلق سے ہندوستانی خیالات (پانِنی، کانتا پرشاد، کشوری داس وغیرہ)

۲ تدریس زبان کے طریقہ کار کی جانچ کا تنقیدی جائزہ

قواعد و ترجمہ کا طریقہ، راست طریقہ، فطری طریقہ، سمی ولسانی طریقہ ترسیلی طریقہ وغیرہ

مشاغل

''مادری زبان اور دیگر زبان'' پر مباحث منعقد کیجیے

پراجکٹ:

اکتساب زبان کے مختلف طریقوں کی خوبیوں اور خامیوں کا تقابلی مطالعہ مشقی تدریس ''زبان کے کمرہ جماعت میں تعمیریت'' کو مدنظر کرکھتے ہوئے کوئی چار مشاغل کی تیاری

یونٹ IV : زبان کی نوعیت:

زبان کے مختلف زاویئے۔لسانی تغیرات، مخارج، صوتیاتی نظام علم صرف ونحو، معنویات ء جملوں کی ساخت، آفاقی قواعد کا تصور

مشاغل:

بول چال اور تحریری زبان میں فرقہ'' کے موضوع پر مباحثہ منعقد کیجیے

یونٹ V۔ لسانی مہارتوں کی تحصیل:

۱) سیاق وسباق میں قواعد۔سیاق وسباق میں زخیرہ الفاظ

۲) زبان کی بنیادی مہارتوں کی تصیل: سننا، گفتگو کرنا، پڑھنا، لکھنا

۔ سننا اور گفتگو کرنا سننے اور گفتگو کرنے کی ذیلی مہارتیں، کوشیش ان مہارتوں کو فروغ دینے کے وسائل اور طریقہ کہانی کوئی، مکالمہ گوئی موقع کے لحاظ سے گفتگو، کرداری پینٹس کنی (رول پلے) تصاویر لنگوئج لیبارٹریز وودیگر ملٹی میڈیا ذرائع

۔پڑھنا: بڑھنے کی ذیلی مہارتیں۔مطالعہ کی اہمیت، بلند خوانی اور خاموش خوانی، مطالعہ کی عادت، فرنیک، انسائیکوپڈیا اور تھسارز کو استعمال کرنے کی مہارت

۔لکھنا: تحریر کے مراحل، لکھنے کا عمل، رسمی وغیر رسمی تحریریں جیسے شاعری مختصر کہانی خط نگاری، ڈائری لکھنا، مضامین، رپورٹ، مکالمے، اشتہار۔

مشاغل:

۔اُردو کی درسی کتابوں سے قواعد کی کوئی دس مثالیں اکھٹا کیجیے اور ایک گرُہی مباحثہ منعقد کیجیے۔

مشقی تدریس:

۔ سننے، بولنے، پڑھنے اور لکھنے کے کوئی پانچ مشاغل تیار کیجیے

۔ جماعت ششم کے طلباء کے پڑھنے کی صلاحیت کو فروغ دینے کوئی تین مشاغل تیار کیجیے۔

II SEMESTER

تدریس زبان (اُردو)

حصّہ دوّم

یونٹ VI زبان ادب اوراستھان ادب-I

اردوزبان کی مختلف تخلیقی شکلیں-ادب کی مختلف اصناف کوسمھنا۔

اسکولی نصاب میں ادب ضرورت اہمیت اورموزونیت۔

اسکولی نصاب میں میڈیا کا کردار۔

ترجمہ:ضرورت واہمیت ترجمہ بحثیت ایک تخلیقی سرگرمی۔

مشاغل:

☆مختلف اخبارات سے ادارتی اقتباسات ایک ہی موضوع پرحاصل کیجئے۔
اوران کی زبان اورپیشکشی پرمباحثہ رکھئے۔

☆کوئی دوترجمہ کےاقتباسات لیجئے، پڑھےاورپھرانہیں اپنی زبان میں ترجمہ کیجئے۔

☆تاریخ سے متعلق کوئی ایک تخلیقی تحریر لیجئے اوراہم واقعات پرایک فلوچارٹ تیار کیجئے

مشقی تدریس: اپنی پسند کےکوئی ایک عنوان پرکسی بھی قسم کی تخلیقی تحریرقلمبند کیجئے

نوٹ VII: زبان ادب اوراستھان ادب- II

☆اُردوادب کی مختلف نصاب کاتعارف کی تدریس: شاعری،نثر،ڈرامہ

☆اُردو زبان کی مختلف ادبی نصاب کاتعارف

☆کلاسکی اُردوادب اورجدیداردوادب

☆نثری اسباق کامنصوبہ بنانا

۔ اسکول کی مختلف سطحوں پر ڈرامہ کی نیٹیتس کنٹی

مشاغل:

۔اپنی پسند کی کوئی دو کہانیوں پر تبصرہ کیجئے

۔کوئی ایک مقامی شاعر رفنکار رمصنف کا انٹر یو لیجئے

۔انگریزی میں ہندوستانی لوک کہانیوں رترجمہ شدہ) کو جمع کیجئے

۔اپنے اسکول کے تجربہ کے پروگرام پر مبنی ایک نیوز لیٹر تیار کیجئے

مشقی تدریس: کوئی ایک تخلقی تحریر کو منتخب کیجئے مثلاً نظم یا کہانی اوراس کیلئے تدریسی حکمت عملی تیار کیجئے (ایف) مختلف سطحوں کیلئے (ب) مختلف سطحوں پر دہی تحریر کی تقسیم (ج) اسی تحریر کو مضوعی ضروریات کے حامل طلباء کو تدریسڈ

ا ایکشن ریسرچ:

۔اُردو زبان میں عام طور پر ہونے والی غلطیوں کی فہرست تیار کریں

۔اُردو کے محاورات اور ضرب الامثال کی فہرست تیار کریں

یونٹ VIII تدوین نصاب

نصاب (Curricular) خاکہ نصاب (Syllabus) اور درسی کتاب کیلئے باہمی تعلق کو سمجھنا

۔ موادمتن کا انتخاب: سرگرمیوں اورت مشقوں کو تیار کرنا، کمرہ جات کے اکتساب کو باہر کی دنیا سے جوڑنا تدوین نصاب کے اُصول نیشنل کریکولم فریم ورک 2005 اسفیف کریکولم فریم ورک.2011 نیشنل کریکولم فار ٹیچر ایجوکیشن 2009 اورحق برائے تعلیم کے حوالے سے تدوین نصاب کے رہنمایانہ اُصول

۔ اُردو کی درسی کتاب کی تیاری کے اُصول

۔ اُردو کی موجودہ درسی کتابوں کا تنقیدی جائزہ

مشاغل:

۔ کوئی دو ریاستوں میں تیار کردہ کوئی ایک جماعت (ششم یا ہفتم) کی اُردو کی درسی کتب کا تقابلی جائزہ کیجئے

۔ریاست تلنگانہ کیلئے اُردو کی درسی کتاب کی تدوین کا خاکہ تیار کیجئے

پراجکٹ:

۔ اپنی پسند کے نظموں اور کہانیوں کو جمع کیجئے

یونٹ IX : تدریسی واکتابی آلات وتوضیحات:

۔پرنٹ میڈیا،میگزین،اخبارات،کلاس لائبریریاں،اطلاعی وترسیلی ٹکنالوجی سمعی دلبعری آلات مشمول CALL پروکراس، ریڈیو، ٹیلی ویژن،فلم ہم نصابی سرگرمیوں کی منصوبہ بندی (مباحثہ روکشاپ،سمینار وغیرہ) لنگویج لیب وغیرہ۔

مشاغل:

اُردو زبان کی تدریس کے تعلق سے سمعی وبصری آلات کی فہرست تیار کیجئے

۔خصوصی ضروریات کے حامل طلباء کے لئے مختلف اقسام کے تدریسی آلات تیار کیجئے

۔بچوں کی زبان کے عنوان پر ورکشاپ رسمینار رکانفرنس منعقد کیجئے

پراجکٹ:

۔ اسکولی میگزین کا خاکہ بنایئے

۔ بچوں کے عصری ادب کا جائزہ لیجئے

۔خواتین سے متعلقہ کوئی دو میگزینوں پر تبصرہ کیجئے

یونٹ X اندازہ قدر۔اسکی اہمیت اور کردار

۱) زبان کے فروغ کا اندازہ قدر، مسلسل جامع جانچ، تعین قدر کی تکنیکس زبانی تحریری، پورٹ فولیو، خودکار تعین قدر، ہم جماعت ساتھیوں کا تعین قدر، گروپ تعین قدر

۲) سوالات کی اقسام

۳) پرچہ سوالات کی تیاری اور بلو پرنٹ

۴) موصلہ نشانات کا تجزیہ اور تشریح

عملی مشاغل:

- طبقہ وسلطانیہ میں رائج اندازہ قدر کی مختلف تکنکوں پر نوٹ لکھئے
- پچھلے تین سال کے درجہ تقسیم کے امتحانی پرچوں کا تنقیدی جائزہ لیجئے
- اُردو کی کئی ایک درسی کتاب (جماعت ششم رہفتم) سے ایک پرچہ سوالات (۱۰۰) نشانات کیلئے تیار کیجئے